

DOI [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2022-21\(50\)-206-218](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2022-21(50)-206-218)
УДК 378.018.4-025.28

Петренко Лариса Михайлівна,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри професійної і вищої освіти
Центрального інституту післядипломної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти».
Київ, Україна.

 <https://orcid.org/0000-0002-7604-7273>
inlaf@ukr.net

Зеліковська Олена Олександрівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов математичних факультетів
Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Київ, Україна.

 <https://orcid.org/0000-0002-6559-9101>
zelikovska7@gmail.com

Білоусова Наталя Анатоліївна,
кандидат педагогічних наук,
асистент кафедри організації і економіки фармації
Національного університету охорони здоров'я імені П. Л. Шупика.
Київ, Україна.

 <https://orcid.org/0000-0001-6732-426X>
arinatala@gmail.com

ВІДКРИТА ОСВІТА: СУЧАСНІ ТРЕНДИ І НОВІ КОНЦЕПЦІЇ

Анотація. У статті висвітлено теоретично значуще питання для подальшого розвитку відкритої освіти. Авторами проаналізовано документи, ухвалені на міжнародному рівні. Результати аналізу дали змогу з'ясувати принципи, на яких ґрунтується розвиток ініціативи впровадження відкритої освіти. Вони відносяться до нової педагогіки, заснованої на засадах спільного створення і формування знань викладачами та учнями, поглиблення своїх навичок та розуміння необхідності їх розвитку. Виявлено, що тільки при такій взаємодії зростає переконання в тому, що кожен повинен мати свободу використовувати, налаштовувати, покращувати та перерозподіляти освітні ресурси без обмежень, прагнути до об'єднання у світовий рух доступної та ефективної освіти. Дослідження визначає основні стратегії розвитку відкритої освіти, які набирають обертів у всьому світі як

важливе підґрунтя для викладання і навчання в різних країнах світу і визначають вектор руху науки про освіту. Зокрема розглядається стан розвитку цих стратегій в Україні. Акцентується увага на необхідності втілення ідеї відкритого ліцензування освітніх матеріалів, впровадження якої в практику розбудови відкритої освіти потребує розроблення низки нормативних документів на державному рівні. Виокремлено основні сучасні тренди розвитку відкритої освіти – «open education» (відкрита освіта), «open university» (відкритий університет), «distance education» (дистанційна освіта); узагальнено нові концепції: «open educational resources» (відкриті освітні ресурси), «open educational practices» (відкриті навчальні практики), «open design» (відкритий дизайн). Очікується, що отримані результати можуть бути корисними при визначенні перспективних наукових напрямів дослідження розвитку відкритої освіти, оптимізації і координації досліджень з різними науковими установами, закладами вищої освіти, органами державної і регіональної влади, бізнес-структурами тощо.

Ключові слова: відкрита освіта; стратегії відкритої освіти; навчання упродовж життя; тенденції; концепції.

ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Швидкі технологічні зміни у XXI столітті вносять суттєві корективи в організацію освітнього процесу, у зміст професійної підготовки майбутніх фахівців і підвищення кваліфікації діючих, впроваджується цифровий інструментарій у наукові дослідження, спостерігається зростаючий в усьому світі інтерес до ідеї впровадження практики відкритої освіти, яка сприяє створенню більш демократичної та конкурентоспроможної системи освіти, зокрема вищої, здатна покращити доступ більш широких верств населення до освітніх послуг, розроблених та локалізованих за регіональним принципом відповідно до місцевих умов, а також посилити інтеграцію освітніх програм у повсякденне життя в рамках навчання упродовж усього життя. Безумовно, відкритість сприяє неформальному, індивідуалізованому, гнучкому навчанню. Крім цього, вільний доступ до матеріалів широкого кола людей, що користуються Інтернетом, розширює можливості охоплення та обслуговування сотень тисяч здобувачів освіти. Сьогодні існує переконання в тому, що відкритість змінює природу освіти. З кожним роком її значущість і організаційна цінність підвищується, зокрема для закладів вищої і післядипломної освіти, сприяє їх позитивному розвитку [1]. На міжнародному рівні відкриту освіту нині

розглядають як ефективний засіб для реалізації принципу «навчання упродовж життя», ключове завдання і визнаний інструмент для подолання глобальних викликів і досягнення Цілей сталого розвитку [2], зокрема, Цілі 4 «Якісна освіта». Підтримка відкритої освіти різними міжнародними організаціями, на думку С.Найду (S.Naidu), базується на її основному призначенні – відкритому доступі до освітніх можливостей та прийняття стратегій відкритого навчання [3]. Адже відкритий доступ до освіти – це можливість участі у формальному та неформальному навчальному процесі, незважаючи на існуючі перешкоди (відсутність кваліфікації та неплатоспроможність), а також задоволення потреб тих, хто мешкає у труднодоступній місцевості, або має складні умови роботи. Переваги відкритої освіти були оцінені широким колом педагогічної спільноти під час пандемії SARS-CoV2 (COVID-19), а з початком широкомасштабного вторгнення російських військ на територію України саме відкритий доступ до освітнього процесу уможливив безперервність навчання в закладах освіти різного типу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання відкритої освіти порушено у наукових працях вітчизняних і зарубіжних учених. Ними здійснюється активний пошук наукових підходів, моделей, форм і методів, а також методик і технологій використання електронних систем відкритого доступу з їх подальшим впровадженням у практику навчання і професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників. Вітчизняними вченими (В.Биковим, М.Жалдаком, Л.Карташовою, Л.Лупаренко, А.Манак, В.Олійником, Л.Панченко, С.Семеріковим, Т.Сорочан, О.Співаковським, О.Спіріним та іншими) приділяється значної уваги розроблення теоретико-методологічних засад проектування інформаційно-освітнього середовища відкритої освіти, вивчення відкритих електронних науково-освітніх систем. За останні роки українська педагогічна спільнота стала не тільки свідком, але і активним учасником, а в багатьох випадках і співавторами розробок електронних освітніх ресурсів для забезпечення інформаційної підтримки освіти й науки (О.Гермак, А.Кононенко, В.Концедайло, О.Матвійчук-Юдіна, І.Смирнова, С.Пойда, Д.Тукало). Заслужують на увагу наукові праці з питань розвитку дистанційної освіти в Україні (О.Базелюк, В.Кухаренко, К.Осадча, В.Осадчий, Л.Петренко, В.Сергієнко, С.Шаров). Результати досліджень відкритої освіти, проблем, пов'язаних з її розвитком висвітлено у наукових працях Н.Батхер (N. Butcher), Ф.Наскімбені та Д.Бургос (F. Nascimbeni and D. Burgos), Т.Андерсон та Дж.Дрон (T. Anderson, J. Dron), Л.Гавеман, Х.Атенас, Я.Нойман (L. Havemann, J. Atenas, J. Neumann). Аналіз результатів наукових досліджень вказує на багатовекторність напрямів розвитку відкритої освіти, багатоаспектність

порушених науковцями проблем і застосування різних підходів до їх вирішення з використанням великого арсеналу використовуваних засобів і методів, які потребують вивчення з подальшим узагальненням кращих освітніх практик.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Метою статті є – дослідження наукометричного інформаційного масиву базової колекції Web of Science з розвитку відкритої освіти з використанням програми візуалізації паттернів і трендів наукової літератури VOSviewer.

Завданням наукового дослідження визначено: 1) аналіз основних стратегій розвитку відкритої освіти, відображених у документах, прийнятих на міжнародному рівні; 2) виокремлення найбільш досліджених кластерів відкритої освіти; 3) узагальнення сучасних тенденцій розвитку відкритої освіти і визначення нових концепцій.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

Дане дослідження ґрунтується на основних ідеях теорії розвитку інформаційного суспільства [1], теоретико-методологічних засадах відкритої освіти [2], [4] та професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників [6], [7], [8], аналітичних і статистичних даних дослідження діяльності наукових установ; обґрунтованих у наукових працях вітчизняних і зарубіжних учених стратегій розвитку відкритої освіти, нормативно-правових засадах визначених у міжнародних і національних документах (резолуціях, законах, рекомендаціях) та сформульованих в аналітичних матеріалах [3], [5], [9].

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

Для досягнення мети і вирішення поставлених завдань використано комплекс загальнонаукових методів (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення), що застосовувались як основні засоби вивчення наукових джерел, нормативно-правових документів і аналітичних матеріалів; конкретно-наукові – компаративний (аналіз соціально-педагогічної літератури; аналіз провідних документів міжнародних організацій та синтез положень, актуальних для теми дослідження); дослідження наукометричного інформаційного масиву базової колекції наукових журналів і матеріалів міжнародних конференцій з використанням програми VOSviewer за період 2012–2022 рр.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESULTS OF THE RESEARCH

З початку XXI століття прийнято низку документів, спрямованих на

впровадження відкритої освіти у навчання дітей і дорослих. Так, у вересні 2007 року в Кейптауні відбулась нарада, на якій обговорювались шляхи прискорення зусиль з розвитку відкритих ресурсів, технологій і методів викладання в галузі освіти. Учасники наради констатували, що створення багатой всесвітньої колекції відкритих освітніх ресурсів (навчальні матеріали, ліцензовані відкритими ліцензіями; плани уроків, підручники, ігри, програмне забезпечення та ін.), які допомагають вчити та навчатися, зробили освіту доступнішою, особливо для тих, кому бракує таких матеріалів. Зазначений колективний доробок став родючим підґрунтям для розширення цього руху. А також було акцентовано увагу на розвивальній функції відкритої освіти – її сприянні розвитку культури навчання, творіння, обміну і співпраці у швидкозмінному суспільстві знань.

У прийнятій учасниками наради декларації, яка отримала назву Кейптаунської, сформульовано та обґрунтовано всесвітню ініціативу з розвитку відкритих освітніх ресурсів. Даним документом було зафіксовано початок нового руху відкритої освіти, яка поєднує усталену традицію обміну ідеями між освітянами та інтерактивну культуру співпраці в Інтернеті. У Декларації зазначається, що ця ініціатива ґрунтується на засадах:

- нової педагогіки, де викладачі та учні створюють, формують та розвивають знання разом, поглиблюючи свої навички та розуміння у міру їх просування;
- переконання, що кожен повинен мати свободу використовувати, налаштовувати, покращувати та перерозподіляти освітні ресурси без обмежень;
- об'єднання у всесвітній рух доступної та ефективної освіти [4].

Результатом зустрічі у Кейптауні стали три стратегії:

освітяни та учні: активна участь у створенні, використанні, адаптації та поліпшенні відкритих освітніх ресурсів; запровадженні освітніх практик співпраці, пошуку і спільного продукування знань; широкого заохочення та залучення колег до співпраці у створенні матеріалів, програм, методик;

відкриті освітні ресурси: видання відкритих навчальних матеріалів, які мають ліцензуватися таким чином, щоб дозволяти кожному використання, доопрацювання, переклад, покращення та обмін, що передбачає такий формат їх публікації, який дозволить використання та редагування з урахуванням відмінностей між технічними платформами (доступними для осіб з особливими потребами та для тих, хто ще не має доступу до Інтернету);

відкрита освітня політика: уряди, школи, коледжі, університети та інші заклади освіти мають надавати перевагу відкритій освіті; в ідеалі, освітні ресурси, створені коштом платників податків, повинні бути відкритими

освітніми ресурсами; репозиторії навчальних матеріалів необхідно включати у свої колекції та популяризувати відкриті освітні ресурси [4].

Окреслені стратегії успішно реалізуються в різних країнах світу. Вони визначають вектор руху на багато років вперед і становлять справжні інвестиції в освіту та навчання, оскільки є механізмом перерозподілу коштів з дорогих підручників на покращення навчання здобувачів освіти. На той час вітчизняні дослідники не залишились осторонь, активно включились в процес розробки електронних освітніх ресурсів: у 2007 році науковими колективом Інституту педагогіки НАПН України було розпочато науково-дослідну роботу «Організаційно-педагогічні основи створення електронних підручників для середньої загальноосвітньої 12-річної школи, державний номер реєстрації 0107U000161», результати дослідження якої залишаються актуальними й до тепер. Кейптаунська адженда отримала продовження на Всесвітньому відкритому конгресі з відкритих освітніх ресурсів, який відбувся з 20 по 22 червня 2012 року в штаб-квартирі ЮНЕСКО в Парижі, де була офіційно прийнята Паризька декларація. В ній сформульовано ідею відкритого ліцензування освітніх матеріалів, що фінансуються державою, для громадського користування із закликом до урядів усього світу щодо її втілення в практику розбудови відкритої освіти [5].

У подальшому з нагоди святкування десятої річниці Кейптаунської декларації у березні 2017 року були прийняті нові рекомендації, у яких виділено десять напрямів розвитку відкритої освіти. У ній наголошується на значному внеску викладачів з різних країн у розроблення освітніх ресурсів в Інтернеті, доступ до яких відкритий і безкоштовний для всіх. Це дає змогу кожній людині на Землі отримати вільний доступ до знань і зробити свій внесок у їх поповнення. Таким чином педагоги «сіють зерна нової педагогіки», де вони разом з учнями «створюють, формують та розвивають знання», поглиблюючи свої навички та розуміння у процесі їхнього просування. Підсумовуючи десятирічний етап розвитку відкритої освіти, група активістів, яка рухає ініціативу розвитку відкритої освіти, констатувала народження усталеної традиції обміну ідеями з колегами-педагогами і заснування спільної, інтерактивної культури Інтернету, побудованої на переконанні, що кожен повинен мати свободу використовувати, налаштовувати, покращувати та перерозподіляти освітні ресурси без обмежень. У рамках всесвітніх зусиль це дасть можливість зробити освіту доступнішою та ефективнішою [4].

Упродовж зазначеного десятиріччя відбувся справжній вибух у розробленні електронних освітніх ресурсів, також активізувалась розробка електронних платформ, програмного забезпечення, що уможливило

розширення комунікаційних можливостей та сприяло розвитку дистанційного і змішаного навчання. Цей період характеризується зростанням інтересу до питань відкритої освіти в різних країнах, про що свідчать багаточисельні публікації як зарубіжних, наприклад, Д. Очолла (D. Ocholla), Л. Очолла (L. Ocholla), Л. Хавеманн (L. Havemann), Г. Мега (G. Mega), Л. Юань (L. Yuan), С. Дж. Пауелл (S. J. Powell), так і вітчизняних: В. Биков, М. Лещенко, О. Овчарук, В. Олійник, О. Спірін та ін. учених.

Аналіз наукових тем, які виконувались у науково-дослідних інститутах НАПН України, засвідчив, що з початку 2007 року наукові колективи виконали 57 науково-дослідних робіт, спрямованих на вивчення різних аспектів проблеми розвитку відкритої освіти в Україні (див. табл.).

Таблиця 1

Кількісний аналіз науково-дослідних робіт наукових установ НАПН України, з проблем розвитку відкритої освіти станом на 01.08.2022 р. (за даними електронної бібліотеки НАПН України)

Назва установи НАПН України	К-ть НДР
Інституту педагогіки	7
Інститут психології імені Г. С. Костюка	4
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна	1
Інститут виховання	-
Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка	-
Інститут соціальної та політичної психології	2
Інститут вищої освіти	-
Інститут цифровізації освіти	29
Інститут професійної освіти	4
Інститут обдарованої дитини	3
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»	2
ДНБ України імені В. О. Сухомлинського	5
Усього:	57

За даними електронної бібліотеки НАПН України, отримані наукові результати опубліковано у більш ніж 4500 публікаціях (монографії, посібники, методичні рекомендації, статті, матеріали конференцій тощо), що відображено на (рис. 1). Слід зазначити, що більшість цих публікацій мають прикладний характер і висвітлені в них наукові результати можуть бути використані в роботі педагогів різних закладів освіти (школи, заклади професійної (професійно-технічної) освіти, заклади фахової передвищої освіти) та науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти. Тематика надрукованих матеріалів є достатньо різноманітною і в основному відповідає стратегіям «освітняни та учні» і «відкриті освітні ресурси», прийнятим на зустрічі у Кейптауні [6].

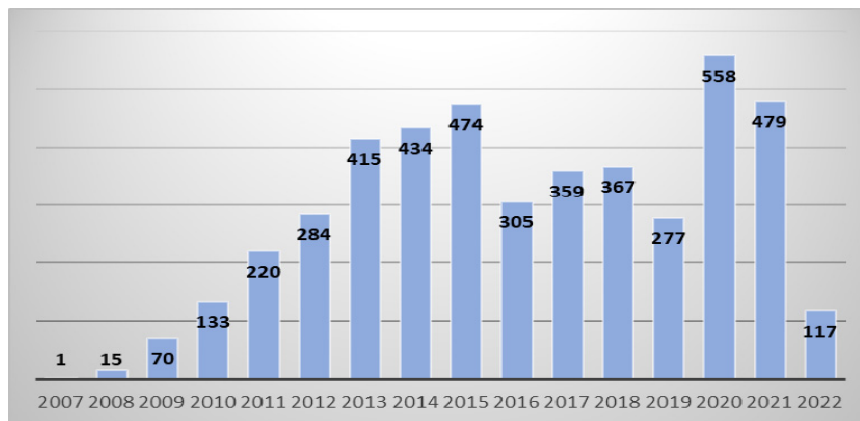

Рис. 1 Кількісний аналіз публікацій за результатами виконання науково-дослідних тем наукових установ НАПН України з проблем розвитку відкритої освіти (за даними електронної бібліотеки НАПН України)

Одночасно вважаємо за необхідне звернути увагу на те, що у 2012 році ЮНЕСКО/COL's було розроблено низку керівних принципів політики впровадження і стандартизації відкритих освітніх ресурсів у вищій освіті [7], спрямованої на заохочення урядів до розроблення, використання і вимірювання їх впливу на якість вищої освіти [1]. Результати вивчення міжнародних нормативно-правових документів, аналізу наукових праць свідчать про те, що найбільш розповсюдженими формами відкритості вважаються і доволі часто обговорюються в наукових і експертних колах такі ініціативи, як: відкриті освітні ресурси, відкритий доступ, відкритий похідний код і масові відкриті онлайн-курси [8]. Слід акцентувати увагу на тому, що саме у контексті відкритої освіти нині досліджується реалізація принципу «навчання упродовж життя», який розглядають як ключове завдання і визнаний на міжнародному рівні інструмент для подолання глобальних викликів і досягнення Цілей сталого розвитку [2]. Основними цілями і завданнями на найближчі роки визначено: застосування відкритих ліцензій на навчальні матеріали; розумне використання відкритих освітніх ресурсів у поєднанні з окремими педагогічними методиками; регіональне та глобальне співробітництво та інформаційно-просвітницька діяльність у сфері створення, доступу, повторного використання, адаптації, перерозподілу та оцінюванні відкритих освітніх ресурсів [9].

Дослідження інформаційного масиву наукометричної базової колекції наукових журналів і матеріалів міжнародних конференцій, розміщених на пошуковій платформі, що поєднує декілька бібліографічних і реферативних баз даних рецензованої наукової літератури Web of Science з використанням

програми візуалізації паттернів і трендів наукової літератури VOSviewer дало змогу виокремити окремі кластери відкритої освіти, які визначають сучасні тренди в наукових дослідженнях. Пошук здійснювався за ключовими словами «open education» та охоплював період з 2012 по 2022 рр. (рис. 2).

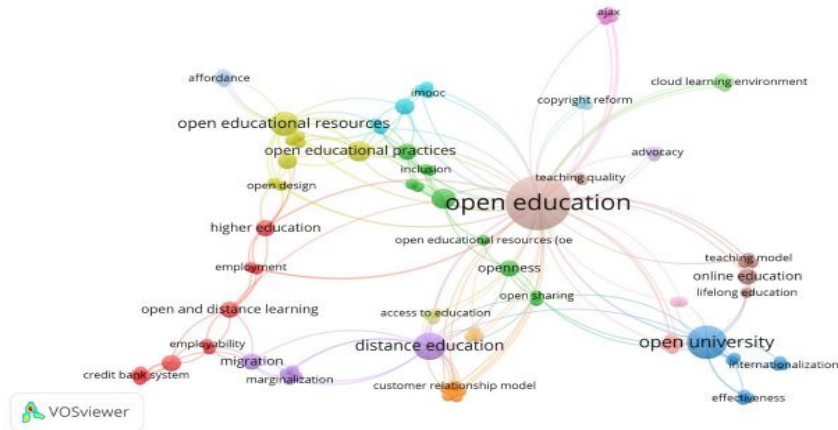

Рис. 2 Кластери мережі інформаційного потоку наукових праць за ключовими словами «open education»

Цей метод аналізу передбачає кластеризацію мережі і маркування кластерів термінами із назв, рефератів (анотацій), ключових слів цитованих статей. Використана нами програма виявляє до ста термінів.

На рис. 2 представлено три терміни: «open education», «open university» «distance education», які символізують наукові тренди. Змістову суть наукового тренду доцільно тлумачити за сукупністю термінів, якими маркується кластер. Наприклад, дефініція «open education» (відкрита освіта) маркується поняттями «teaching quality» (якість навчання), «teaching model» (модель навчання), «online education» (онлайн освіта), «lifelong education» (безперервна освіта). Науковий кластер «open university» (відкритий університет) маркується такими категоріями, як «internationalization» (інтернаціоналізація) «effectiveness» (ефективність), а кластер «distance education» (дистанційна освіта) – поняттями «access to education» (доступ до освіти), «customer relationship model» (модель відносин з клієнтами), «marginalization» (маргіналізація), «migration» (міграція). Візуально можна бачити розміри кожного кластеру, а концепти, якими вони маркуються – це ті концепції, які нині активно розробляються і визначають сучасні тренди відкритої освіти. З даної ілюстрації можна побачити розвиток нових концепцій «open educational resources» (відкриті освітні ресурси), «open educational practices» (відкриті навчальні практики), «open design» (відкритий дизайн). Розташування кластерів на рисунку ілюструє розвиток досліджень з відкритої освіти, наповненість інформаційного масиву на платформі Web of Science.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Таким чином, за результатами аналізу документів, прийнятих на міжнародному рівні, та наукових праць з'ясовано, що ініціатива з розвитку відкритих освітніх ресурсів ґрунтується на засадах нової педагогіки, якими визнано: спільне створення, формування та розвиток знань викладачами та учнями; поглиблення своїх навичок та розуміння необхідності їх розвитку; переконання, що кожен повинен мати свободу використовувати, налаштовувати, покращувати та перерозподіляти освітні ресурси без обмежень; об'єднання у всесвітній рух доступної та ефективної освіти. Встановлено, що нині основними стратегіями розвитку відкритої освіти є: «освітяни та учні»; «відкриті освітні ресурси»; «відкрита освітня політика». Вони успішно реалізуються в різних країнах світу, визначають вектор руху на багато років вперед і становлять справжні інвестиції в освіту та навчання. Досліджено стан реалізації зазначених стратегій вітчизняними вченими, зокрема науковими колективами НАПН України. Слід констатувати, що основна кількість науково-дослідних робіт в Україні спрямована на реалізацію стратегій «освітяни та учні» й «відкриті освітні ресурси». За результатами аналізу документів, прийнятих на міжнародному рівні, з'ясовано, що подальший розвиток відкритої освіти потребує втілення ідеї відкритого ліцензування освітніх матеріалів та розроблення і прийняття державної політики щодо впровадження і стандартизації відкритих освітніх ресурсів у вищій освіті, спрямованої на розроблення, використання і вимірювання їх впливу на якість вищої освіти. На основі отриманих даних за результатами вивчення наукометричного інформаційного масиву базової колекції наукових журналів і матеріалів міжнародних конференцій, розміщених на пошуковій платформі Web of Science виокремлено основні сучасні тренди розвитку відкритої освіти, які можна схарактеризувати введеними у науковий обіг поняттями: «open education» (відкрита освіта), «open university» (відкритий університет), «distance education» (дистанційна освіта); узагальнено нові концепції: «open educational resources» (відкриті освітні ресурси), «open educational practices» (відкриті навчальні практики), «open design» (відкритий дизайн). З нашого погляду, отримані результати можуть бути корисними при визначенні перспективних наукових напрямів дослідження розвитку відкритої освіти, оптимізації і координації досліджень з різними науковими установами, закладами вищої освіти, органами державної і регіональної влади, бізнес-структурами тощо.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні особливостей відкритого університету в європейському дискурсі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] UNESCO Institute for Information Technologies in Education. Neil Butcher and Sarah Hoosen. How Openness Impacts on Higher Education. Policy Brief. 2014. 12 с. [Online]. Available: <https://is.gd/sa3Yy0> Дата звернення: Верес. 05, 2022.
- [2] UNESCO Institute for Lifelong Learning (UIL): annual report, 2021. UNESCO Institute for Lifelong Learning [1170]. UIL/2022/PI/H/1. 46 p. [Online]. Available: <https://is.gd/VapFi6> Дата звернення: Верес. 05, 2022.
- [3] Som Naidu, «The idea of open education», *Distance Education*, № 40:1, p. 1–4, 2019. DOI: [10.1080/01587919.2018.1564622](https://doi.org/10.1080/01587919.2018.1564622) [Online]. Available: <https://is.gd/vKevJM> Дата звернення: Верес. 05, 2022.
- [4] Cape Town Open Education Declaration, 2018. [Online]. Available: <https://is.gd/XVaHnI> Дата звернення: Верес. 05, 2022.
- [5] The Paris OER Declaration, 2012. [Online]. Available: <https://is.gd/bjmJvu> Дата звернення: Верес. 05, 2022.
- [6] L. Petrenko, Concepts of development of open education. Preprint 08.08.2022. DOI: [10.13140/RG.2.2.30543.56488](https://doi.org/10.13140/RG.2.2.30543.56488) [Online]. Available: <https://is.gd/7T4B1Y> Дата звернення: Верес. 05, 2022.
- [7] J. Knox, «The limitations of access alone: moving towards open processes in education technology», *Open Praxis*, Vol. 5, issue 1, p. 21–29, 2013. [Online]. Available: <https://is.gd/G0QXn3> Дата звернення: Верес. 05, 2022.
- [8] D. Olcott Jnr, «Access under siege: Are the gains of open education keeping pace with the growing barriers to university access?», *Open Praxis*, Vol. 5, issue 1, p. 15–20, 2013. [Online]. Available: <https://is.gd/0b2XSh> Дата звернення: Верес. 05, 2022.
- [9] UNESCO Recommendation on Open Science. Document code: SC-PCB-SPP/2021/OS/URO. 34 p. 2021. [Online]. Available: <https://is.gd/6n7QDt> Дата звернення: Верес. 05, 2022.

OPEN EDUCATION: EMERGING TRENDS AND NOVEL CONCEPTS

Larysa Petrenko,

Doctor of Pedagogical Sciences, Full Professor,
Professor of the vocational and higher education department,
Central Institute of Postgraduate Education,
SIHE «University of Educational Management».
Kyiv, Ukraine.

 <https://orcid.org/0000-0002-7604-7273>
inlaf@ukr.net

Olena Zelikovska,

PhD in Pedagogy, Associate Professor of the
Department of Foreign Languages for Mathematical Faculties,
Taras Shevchenko National University of Kyiv.
Kyiv, Ukraine.

 <https://orcid.org/0000-0002-6559-9101>
zelikovska7@gmail.com

Natalia Bilousova,

Candidate of Pedagogical Sciences,
assistant of department of organization and economics of pharmacy,
PL Shupyk National University of Health.
Kyiv, Ukraine.

 <https://orcid.org/0000-0001-6732-426X>
arinatala@gmail.com

Abstract. The article presents a theoretically significant issue for further development of open education. The authors have analyzed the documents adopted at the international level that result in clarification of the principles underlying the open education initiative. It is a new pedagogy where educators and students co-create, form and develop knowledge, deepen their capabilities and further their awareness as they progress. It has been found that such interaction results in strong belief that everyone should have the freedom to use, customize, improve and redistribute educational resources without any restriction with a free possibility to join a worldwide movement of accessible and effective education. The research identifies the major strategies of open education that are gaining momentum worldwide as a shaping force for teaching and learning globally. Particularly, it examines the status of these strategies adoption in Ukraine. Emphasis is placed on the necessity to implement the idea of open licensing of educational materials in the practice of open education development. The analysis outlines the advanced trends in the development of open education such as «open education», «open university», «distance education» embracing such new concepts as «open educational resources», «open educational practices», «open design». The obtained results are expected to prove useful in identifying promising research areas of open education development, their optimization and coordination with academic and higher education institutions, state and regional authorities and businesses.

Key words: open education; open education strategies; life-long learning; trends; concepts.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] UNESCO Institute for Information Technologies in Education. Neil Butcher and Sarah Hoosen. How Openness Impacts on Higher Education. Policy Brief. 2014. 12 c. [Online]. Available: <https://is.gd/sa3Yy0> Data zvernennia: Veres. 05, 2022.
- [2] UNESCO Institute for Lifelong Learning (UIL): annual report, 2021. UNESCO Institute for Lifelong Learning [1170]. UIL/2022/PI/H/1. 46 p. [Online]. Available: <https://is.gd/VapFi6> Data zvernennia: Veres. 05, 2022.
- [3] Som Naidu, «The idea of open education», Distance Education, № 40:1, p. 1–4, 2019. DOI: [10.1080/01587919.2018.1564622](https://doi.org/10.1080/01587919.2018.1564622) [Online]. Available: <https://is.gd/vKeyJM> Data zvernennia: Veres. 05, 2022.
- [4] Cape Town Open Education Declaration, 2018. [Online]. Available: <https://is.gd/XVaHnI> Data zvernennia: Veres. 05, 2022.
- [5] The Paris OER Declaration, 2012. [Online]. Available: <https://is.gd/bjmJvu> Data zvernennia: Veres. 05, 2022.
- [6] L. Petrenko, Concepts of development of open education. Preprint 08.08.2022. DOI: [10.13140/RG.2.2.30543.56488](https://doi.org/10.13140/RG.2.2.30543.56488) [Online]. Available: <https://is.gd/7T4B1Y> Data zvernennia: Veres. 05, 2022.
- [7] J. Knox, «The limitations of access alone: moving towards open processes in education technology», Open Praxis, Vol. 5, issue 1, p. 21–29, 2013. [Online]. Available: <https://is.gd/G0QXn3> Data zvernennia: Veres. 05, 2022.
- [8] D. Olcott Jnr, «Access under siege: Are the gains of open education keeping pace with the growing barriers to university access?», Open Praxis, Vol. 5, issue 1, p. 15–20, 2013. [Online]. Available: <https://is.gd/0b2XSh> Data zvernennia: Veres. 05, 2022.
- [9] UNESCO Recommendation on Open Science. Document code: SC-PCB-SPP/2021/OS/URO. 34 p. 2021. [Online]. Available: <https://is.gd/6n7QDt> Data zvernennia: Veres. 05, 2022.

*Стаття надійшла до редакції
09 вересня 2022 року*